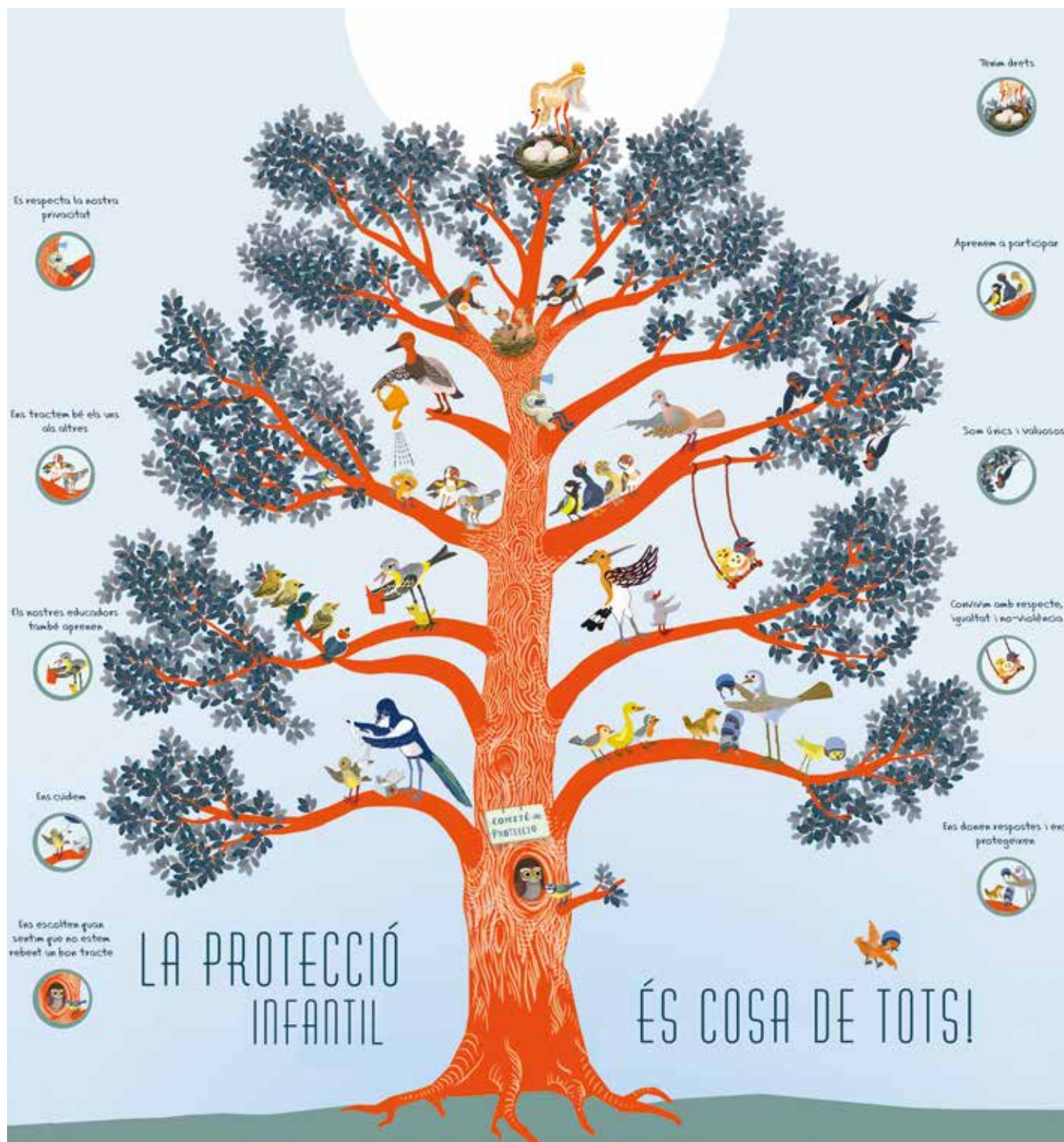

Mirades a la protecció dels infants

III Jornades tècniques 2018
d'Aldees Infantils SOS
al voltant de la Protecció Infantil

+de 50 anys
Protegint la infància

Sumari

1. Presentació	3
2. Els objectius d'Aldees Infantils SOS per la Protecció Infantil	4
3. La mirada del Dret	5
4. La mirada de l'Ètica	7
5. Taula rodona sobre Protecció Infantil	9
6. Els joves d'Aldees Infantils SOS aporten la seva visió de les Jornades	11

1

Presentació

Inici de les Jornades a càrrec dels membres del Comitè de Protecció Infantil.

Les III Jornades tècniques d'Aldees Infants SOS realitzades el 3 de maig de 2018 es van presentar aquest cop força diferents de les dues altres edicions passades. Les anteriors edicions estaven basades en les participacions per grups, deliberacions conjuntes i diàlegs múltiples, sense abandonar la veu preuada dels principals protagonistes, els joves. En canvi, aquest any s'havia apostat per un nou format, més clàssic i alhora més directe però amb el mateix accent a l'opinió del públic jove. Un matí amb ponències d'experts en diferents temes com a eix vertebrador amb les reflexions finals. Enguany s'emmarcaven les jornades amb el concepte de *mirada* i és que les ponències s'encaraven

des de diversos punts de vista; des del dret, des de l'ètica, des dels mateixos infants, des de l'educador i des de la resiliència, la capacitat de superar-se d'un mateix. La sala d'actes del Palau Macaya va acollir quatre hores plenes de coneixement, experiències i bones relacions entre els participants que exposaven la seva mirada. L'acte va començar amb la intervenció de **José Luís Escobar**, Director Territorial d'Aldees Infants SOS a Catalunya i membre del Comitè de Protecció Infantil, que va agrair la gran implicació de les persones que van col·laborar a l'acte i l'esforç de totes les persones que el van organitzar.

2 Els objectius d'Aldees Infantils SOS per la Protecció Infantil

José Luís Escobar va començar remarcant la gran feina que fa Aldees Infantils SOS, no només a Catalunya sinó també als altres 135 països on l'organització està treballant actualment, destacant el paper de la política internacional de protecció infantil, que des del 2008 s'està adaptant a cada país en concret. Seguidament va presentar els set objectius d'aquesta política pels quals Aldees Infantils SOS lluita dia rere dia i que també resumeixen els objectius del Comitè de Protecció, creat el 2017:

- ▣ **1. La prevenció de les situacions:** saber anticipar-se a possibles riscos de vulnerabilitat infantils i evitar-los.
- ▣ **2. Capacitació:** dels infants dels seus drets i el seu paper en la protecció infantil, que en siguin conscients.
- ▣ **3. Informar a tots els col·laboradors d'Aldees Infantils SOS:** explicar als protagonistes principals la política de protecció infantil i els procediments relacionats.
- ▣ **4. Motivació de les habilitats:** motivar a que qualsevol persona de l'organització contribueixi al desenvolupament i protecció infantil.
- ▣ **5. Propiciar debats:** promoure discussions obertes i honestes, així com tallers formatius.
- ▣ **6. Establir canals per esvaïr dubtes:** perquè qualsevol persona pugui presentar els seus dubtes sobre alguna pràctica educativa.
- ▣ **7. Formar xarxa de protecció:** Establir relacions més enllà de l'organització per ampliar la seguretat i la protecció dels infants.

L'arbre de la protecció infantil.

Tanmateix es va presentar el Decàleg de Protecció Infantil i, també, la imatge identificativa de la protecció infantil, "l'arbre de la protecció" que teniu sobre aquestes línies i en la portada d'aquest document. Aquesta és una imatge que pretén apropar-se als més petits i fer veure les coses positives que aporta l'organització en el dia a dia, alhora que representa el Comitè de Protecció. De les seves branques en surten pensaments i reflexions dels joves, com ara: *"es respecta la nostra privacitat"*, *"els nostres educadors aprenen també"* o *"ens donen respostes i ens protegeixen"*. Totes elles representen els pilars fonamentals d'Aldees Infantils SOS al voltant de la protecció infantil.

3

La mirada del Dret

La primera conferència de les Jornades va ser la de l'advocada especialista en Dret de la família i de la infància, **Montserrat Tur**, que també té un paper important en relació amb el concepte de família i els seus rols, ja que és mediatora familiar. Recordant la seva tesi pre-doctoral sobre els drets dels infants, Montserrat Tur va començar la seva mirada fent un repàs a la història del Dret de família, així com una explicació de la evolució del concepte "Pater Familias" que representava la figura paterna i l'encarregat de vetllar pel bé comú de la família. L'advocada va definir la "família" englobada dins del terme de "Pater Familias" com "una institució, un bloc sense fissures", i és en el segle XX quan van apareixent les primeres fissures perquè es considera que hi ha altres persones dins d'aquesta "institució", no només el "Pater Familias" i és llavors quan la intervenció del l'Estat intervé en el bloc.

L'EVOLUCIÓ DEL PATER FAMILIAS FINS AL CONCEPTE ACTUAL DE BENESTAR SUPERIOR DE L'INFANT

Tur va comentar que el terme "Pater Familias" va canviar dràsticament un cop s'inicia l'Estat social i de dret, que és quan es comencen a reconèixer els drets dels infants i l'Estat social adquireix un paper importantíssim en la cura de les famílies. D'aquesta manera i com a resum de la presentació històrica del Dret de família, Montserrat Tur va afirmar que, com més evolucionava l'Estat del benestar, més ingerències lícites hi havia dins la vida privada de la família, ingerències que havien de tenir límits. A partir d'aquí, va explicar que els drets, primer es declaren i que s'han de garantir per dotar-los de valors i és llavors quan obliguen a un tercer, especialment l'Estat, quan despleguen la seva efectivitat més gran. A mitjan segle XX, s'inicia el debat sobre si els infants han de tenir drets especials, que comportin una protecció específica i per tant, una obligació de l'Estat a fer polítiques pels infants. Tur va deixar clar que, a partir del

Intervenció de Montserrat Tur.

segle XX, els infants adquireixen una doble protecció: la de l'Estat i la dels progenitors. Un dels temes destacats de la ponència va ser també la col·lisió de drets entre els dels progenitors i els de l'infant, en un cas de divorci, per exemple. En aquest cas, apareix el terme "interès de l'infant" que significa que sempre ha de prevaldre aquest dret. Tur va remarcar que és molt important donar veu a l'opinió de l'infant en qüestió i, segons el context i el que sigui millor per ell, valorar i atendre el seu punt de vista.

L'INTERÈS SUPERIOR DE L'INFANT DAVANT LA LLEI

El que va reclamar Tur va ser la necessitat d'escollir els joves, de saber el que volen, conèixer les seves preferències i valorar amb mesura la seva decisió. En cas de desemparament cal prioritzar la permanència en la seva família d'origen i les seves relacions familiars, si són viables. D'aquesta manera s'evita trencar molts de les relacions que ja tenen establerts de petits i que són essencials en la seva construcció com a persona de futur: la identitat, la cultura, l'idioma... A part de tenir

L'Alba Martínez, del Programa de Joves, plantejant una pregunta a la ponent Montserrat Tur.

l'interès superior de l'infant com a base de la protecció, també es pot al·legar a la Convenció dels Drets infantils, ja que es considera norma aplicable. En aquest sentit, Montserrat Tur va recordar que la Constitució també serveix d'empara i que Espanya és membre de la Unió Europea i té reglaments sobre família i infància juntament amb tractats internacionals, especialment la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans, ja que les seves decisions impliquen a tots els estats membres i s'han d'acatar.

Montserrat Tur també va continuar passant breument pels aspectes més tècnics i va donar importància a la part més pràctica, a saber com s'aplica el dret en la protecció dels infants. Ho va presentar dividit en quatre pilars fonamentals: el principi de **subsidiarietat**, que suposa intervenir el mínim possible i només en cas que la família no en tingui capacitat. El respecte a la vida familiar i la promoció del que es coneix com la "**parentalitat positiva**" que és l'activitat que han de tenir els estats en el marc de l'estat del benestar i que va considerar que hauria d'estar en la base de les bones polítiques infantils. L'**objectivitat**, mostrar imparcialitat en cada cas i oferir resolucions amb caràcter col·legiat, garantint més d'una visió i valoració i l'acord de diferents perspectives. I per últim, la **previsió** de la llei, que les ingerències han de ser recollides per llei, i que les mesures aplicades siguin proporcionades a la situació i prevalent sempre l'interès de l'infant.

LES PREGUNTES DELS ASSISTENTS

- ▣ **Com pot canviar tot el paradigma de protecció infantil per fer-lo més fort i que no es vulnerin tan els seus drets?** *Convidant els més joves a dirigir un procés de canvi legislatiu i exercir una pressió social. Amb totes aquestes polítiques de protecció infantil, cal dir que cada Estat és diferent i actua d'una manera, inclús n'hi ha que no compleixen l'ordenament jurídic. Tot i això, a Catalunya, Andalusia i el País Basc hi ha uns sistemes de protecció elevats.*
- ▣ **Quina protecció tenen els infants davant el sensacionalisme als mitjans de comunicació?** *Hi ha uns horaris establerts per emetre la informació, hi ha mesures per limitar allò que es diu a la TV i que a les xarxes socials l'exposició infantil és totalment contrària a l'interès de l'infant i que s'ha reforçat el poder limitatiu que tenen els pares en relació a les xarxes. Tot i amb això va reconèixer que és força complicat limitar l'accés dels menors a aquests mitjans.*
- ▣ **Com s'empara els majors de 18 que segueixen patint una situació vulnerable?** *A partir dels 18 anys queden emparats en el sistema del benestar social general però crec que s'haurien d'oferir més possibilitats, i destaca el programa de la DGAIA per a extutelats.*

4

La mirada de l'Ètica

Inici de la ponència de Francesc Torralba.

Acte seguit va ser el torn de **Francesc Torralba**, filòsof, teòleg i catedràtic d'ètica a la Universitat Ramon Llull, per parlar de la seva mirada més pràctica enfocada des de l'ètica. Recollint el debat sobre la protecció dels infants, va iniciar la seva ponència amb l'etern enfrontament entre l'autonomia o la seguretat dels infants. Va començar insistint que encara queda molta reflexió sobre la vulnerabilitat dels infants i valorar quins mecanismes tenim de transgressió. Saber que els infants no són un objecte, que s'han de saber tractar i saber que han estat víctima d'algun procés negatiu. Però el més important que va recalcar va ser el paper que juguen els estàndards mínims de seguretat davant de les variants i les diferències entre tots els nivells de seguretat de cada cas en concret. Torralba va fer un repàs a la significació de termes que s'usen amb els infants i les interpretacions que es fan. Per exemple, el terme "treball" va definir-lo com a eufemisme d'"*explotació*". Francesc Torralba va organitzar positivament la seva ponència i fent ús de la seva habilitat de comunicador va saber entrar amb peus de plom en aspectes sensibles, així com l'assetjament a les xarxes socials dins la protecció en el sentit moral o en les tortures, vexacions

en el sentit més físic. Així mateix, va conscienciar els educadors presents que la millor eina per establir una bona relació entre ells i els infants és evitar la discriminació per prejudicis, un eix principal que va dividir en tres punts claus:

- ▣ **1. La pedagogia dels drets**, suscitar la consciència; fer veure que l'adolescent és subjecte de drets, de manera que pugui saber què pot reclamar, tot vetllant per la seva integritat física i moral.
- ▣ **2. Els factors aliens**; els "*inputs*" que reben els adolescents vulnerables per part dels educadors, formadors, pares... Les accions i interferències que engloben la parentalitat positiva.
- ▣ **3. Els entorns físics de protecció**; La metàfora de la membrana permeable o impermeable; com més permeable sigui més agents externs hostils formaran part i per tant més risc de vulnerar el seu entorn (drogues, mercat negre, abús...). S'obre una altra vegada el debat sobre la protecció i la llibertat.

La mirada de l'ètica, plantejant dilemes que s'obren al voltant de la protecció infantil.

A mode de conclusió de la seva ponència va proposar, a tots els assistents de l'acte, dos dilemes relacionats amb la protecció i la mirada de l'ètica:

DILEMA 1 – INTIMITAT I SEGURETAT

En el cas de vulneracions d'infants sempre hi ha l'element de la seguretat per evitar que l'infant torni a patir les conseqüències. El dilema proposat conflueix en el límit de la intimitat i el risc de tenir menys seguretat. Va posar un exemple per entendre-ho millor: Una noia amb una bossa la qual no sabem el seu contingut, pot ser que hi hagi un objecte perillós, però no podem obrir-la sense el seu permís, per tant, què fem? Segons Francesc Torralba, la seguretat és prioritària a la intimitat. El mateix passa amb les persones, poden contenir informació "perillosa" i, si se sap, s'ha d'explicar evitant la seva vulneració d'intimitat.

DILEMA 2 – AUTONOMIA I SEGURETAT

El segon dilema proposat anava en la línia de la llibertat i la seguretat. Va afegir un concepte nou al diccionari dels participants, el concepte d'"hiperpaternitat" o sobreprotecció de l'infant. Quan el nen és petit s'ha de vetllar per la seva seguretat i per lògica se l'ha de protegir, però a mesura que adquireix habilitats s'ha de deixar anar al món i saber afrontar els reptes, sinó se l'està privant d'autonomia. Torralba va anunciar que el que vol Aldees Infantils SOS és fer créixer l'infant amb llibertat però prudent amb les dificultats que això comporta, el de trobar un equilibri entre autonomia i seguretat. És per aquest motiu que Torralba creu que es necessiten òrgans de deliberació per discernir cada cas, però, respectant els drets de la persona implicada.

TORN DE PREGUNTES

- ▣ **Com establir un element de consens dins d'un sector tan ampli i distès com és l'ètica en l'educació? El millor són els codis amplis per sumar criteris diferents que cadascú té en ment.**

5 Taula Rodona sobre Protecció Infantil

Components de la Taula Rodona, d'esquerra a dreta: Joan Llosada, Pilar Núñez i José Manuel Morell.

Per iniciar la segona part de les Jornades, es van presentar els tres ponents següents, que farien unes conferències més limitades de temps; Joan Llosada-Gistau, Doctor en sociologia, **Pilar Núñez** treballadora social i terapeuta familiar i **José Manuel Morell**, psicòleg especialista en psicologia clínica.

LA MIRADA DELS INFANTS: EL BENESTAR SUBJECTIU DELS ADOLESCENTS TUTELATS A CATALUNYA

En **Joan Llosada-Gistau** ens va presentar la seva tesi doctoral "*Benestar subjectiu dels adolescents tutelats a Catalunya*" donant consistència a la "*mirada*" des dels infants. Després de fer una introducció sobre els pilars fonamentals del treball per reconduir la vida d'un infant en situació de vulnerabilitat, com són reconèixer els seus drets, considerar l'adolescència com una etapa més, considerar agents actius, estudiar el present i prendre mesures subjectives, Joan Llosada-Gistau va oferir al públic els resultats de les enquestes que va realitzar per a la seva tesi. Aquestes enquestes es van enviar l'any 2013 a tots els nois i noies que tenien entre 12 i 14 anys que estaven acollits en família o en acolliment residencial. Van respondre 700 nois i noies d'aquesta edat (el 60%) amb els quals es va realitzar l'estudi. L'objectiu era avaluar-ne el benestar subjectiu. Els resultats significatius més destacables van ser:

- ▣ Es va observar que els nois i noies acollits en família extensa tenen un benestar subjectiu semblant als nois i noies de la població general,
- ▣ En general les noies que estan en centres estan menys satisfetes que els nois,
- ▣ El fet de canviar de tutor cada any afecta negativament el seu benestar subjectiu,
- ▣ Si un centre té més places, el benestar també disminueix, ja que s'entén que l'atenció no és tan personalitzada com desitjaria,

A partir d'aquest estudi, Joan Llosada-Gistau va proposar cinc recomanacions par a la pràctica:

- ▣ seguir potenciant els acolliments familiars,
- ▣ és possible el benestar subjectiu del infants en acolliment residencial si els infants es senten escoltats, que poden participar i viure en petites unitats de convivència,
- ▣ s'ha de garantir els mínims canvis possibles, de mesura protectora, centre, escoles i tutors de referència, l'escola o els amics,
- ▣ les activitats extraescolars són claus per a la inclusió social d'aquests infants,

LA MIRADA DES DELS EDUCADORS

En el torn de Pilar Núñez, es va aportar la mirada des dels educadors i educadores. Va començar la seva ponència destacant la seva posició privilegiada

Responent a les preguntes dels assistents.

i la gran responsabilitat que comporta el fet de ser la persona més pròxima que té un infant a Aldees Infantils SOS. Essent com som persones, és fàcil mostrar-li el cansament, la rutina i el desgast de la confiança que hi ha entre els dos. Com en altres mirades, la Pilar Núñez va recordar que és essencial reconèixer que els infants són subjecte de drets i que, a més, són persones que han patit o encara pateixen. Per tant, la gran tasca dels educadors consisteix en respectar els projectes personals de cada infant al marge dels del centre. Per fer-ho, segons el punt de vista de la Pilar Núñez, l'educador té tres referents corporals: el cap, el que comporta una intel·ligència analítica; el cor, que engloba una intel·ligència emocional; i la gestió de les relacions socials. I la "panxa", coneguda com intel·ligència somato-sensorial.

La ponència de la Pilar Núñez va incorporar tanmateix temes com la mirada oberta, sabedora que l'infant ha tingut un passat, que ha patit unes experiències i que cal intentar donar-li l'espai més confortable possible, una zona de seguretat. D'aquesta manera, els engranatges de la consciència, la intencionalitat i l'acceptació es mouran recíprocament. Va tornar a sortir el tema de la seguretat i el control a l'infant i com pot, l'educador, tractar amb cura la seva situació, de forma conscient i amb projectes que siguin efectius. Però de la mateixa manera, tan l'educador com l'infant són dos elements iguals que s'aporten l'un a l'altre i per tant, poden comprendre conductes dels dos, crear vincles intencionats i respectar el treball de cada figura. En definitiva, Pilar Núñez va resumir la seva ponència remarcant que la figura de l'educador és clau en l'acompanyament d'aquesta etapa de l'infant.

LA MIRADA DES DE LA RESILIÈNCIA

En José Manuel Morell, director de l'Acadèmia de

Formació d'Aldees Infantils SOS d'Espanya, va tancar el torn de presentacions a la taula rodona. La seva va ser una conferència marcada per les metàfores, començant per la del "Veler de la Fortalesa" que ha de navegar a contracorrent i que té una força que el fa tirar endavant, l'auto-motivació, que estaria íntimament relacionada amb la resiliència. Va parlar del "Manual de la Resiliència" que és la fulla de ruta que es fa servir des de l'Acadèmia de Formació i que tracta la resiliència com es parlaria d'un "saltamartí", la clàssica joguina infantil de base esfèrica que, per més que intentis bolcar-la, sempre torna a la posició vertical; és a dir, la capacitat de retornar a la posició inicial, de suportar els envits de la vida i de recuperar-se'n. José Manuel Morell també va fer servir una altra metàfora, la de l'ostra i la perla, en la qual l'infant és la perla que es va protegint capa a capa dels cossos estranys, però en el fons esdevé una autèntica joia. L'ètica, les reflexions, i les capacitats dels actors principals -infants i famílies- van estar presents en tota la ponència del psicòleg, que va tornar a tractar l'enfocament de l'educador davant l'infant amb una nova metàfora, la del jardiner que disposa d'una capacitat limitada i, quan surt al jardí, ha de decidir si dedicar-la a treure les males herbes o a cuidar millor les flors. Finalment, en José Manuel Morell també va voler aportar una fórmula, on la resiliència és igual als factors organitzatius sumat a l'estrès, dividit entre l'habilitat d'afrontament, més els grups de suport, més l'autoestima. Per acabar, va tancar les seves reflexions amb algunes claus per enfortir la resiliència: donar sentit a la adversitat, normalitzar les crisis, conrear l'optimisme, cercar triomfs, treballar la flexibilitat, promoure la cohesió familiar, donar suport en recursos socials i familiars, oferir claredat en els missatges i una expressió emocional franca enfocada a la resolució col·laborativa de problemes.

6

Els joves d'Aldees Infantils SOS aporten la seva visió de les Jornades

Alguns membres del Consell de Joves d'Aldees Infantils SOS fan un resum i conclusions de les Jornades.

La cloenda de les Jornades va estar a càrrec dels seus protagonistes reals: els joves que acompanya Aldees Infantils SOS i la seva experiència viscuda a l'organització. L'**Evelyn**, l'**Otto** i l'**Erna**, tres joves que formen part del Consell de Joves, incloïen així una mirada final, *"la mirada autèntica"*. Van fer autocrítica de les seves vivències als diferents programes d'Aldees Infantils SOS i van reconèixer que el treball que es va dur a terme amb ells ha estat satisfactori, que ha estat de gran ajuda. Van donar molta importància al fet d'enfortir la relació entre l'educador i l'infant, ja que és la persona amb qui tenen un contacte més directe. Per acabar, van deixar un missatge resilient, emocionant i encoratjador que van resumir en una frase: *"si un vol, la seva vida pot canviar"*.

Cloenda de les Jornades Tècniques 2018.

ALDEES
INFANTILS SOS
CATALUNYA

Cap nen sense el caliu d'una llar

www.aldeasinfantiles.es

amb el suport de

